

Benim adım Hasan; ama kimse bana Hasan demez. Mahallede "Haso", okulda "Çaycının oğlu" derler. İki de gücüme gitmez; ama "Hasan" diye çağırđıkları zaman nedense daha mutlu olurum.

Babam beni kasabanın ilköğretim okuluna kayıt yaptırırken bile ağzından kaçırması:

- Ođlunuzun adı nedir?

- Haso... Haso Cangüven.

Kayıt işleri yapan müdür yardımcısı, babama dik dik baktı, kafasını bir o yana bir bu yana çevirdi.

- Hasan mı demek istiyorsun? Artık burada kullanılan dile alışsanız iyi olur.

Babam utanmıştı. Elindeki belgeleri evirip çeviriyordu. Beni gösterdi:

- Biz bilemesek de, aha bu çocuk öğrenecek sayenizde.

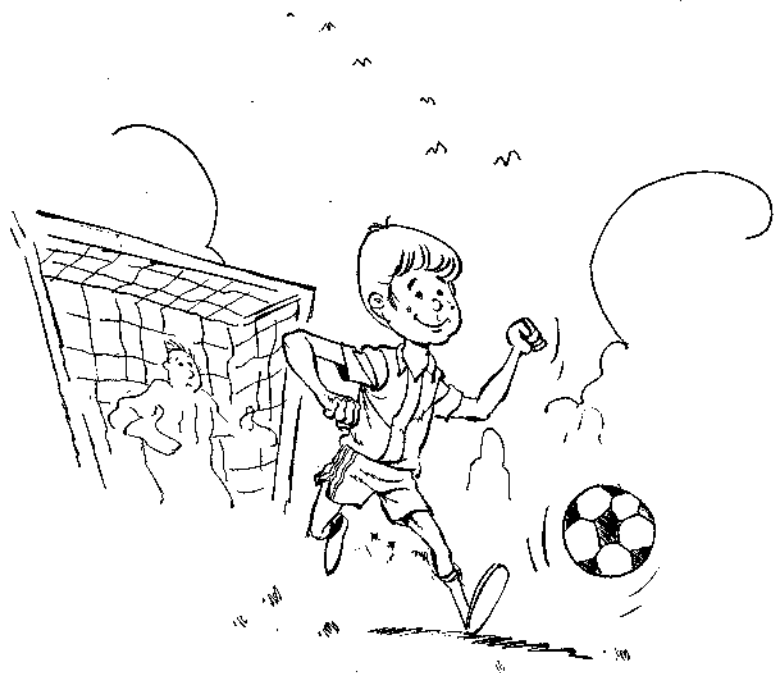
***

Biz Diyarbakır'dan gelmiştik. Babam, kendinden önce göç etmiş akrabalarının bulunduğu bu kasabayı seçmişti. İzmir'in güzel, küçük bir kasabası. Bize de şöyle açıklamıştı:

- Burada belki sıkıntı çekeriz; ama eskisinden daha tok, daha güvenli yaşarız. Hem akrabalarımızla, memleketlilerimizle aynı mahalledeyiz. Yalnızlık çekmeyiz, buralara alışmamız kolay olur.

Söylediği gibi de oldu. Belki de bana öyle gelmişti. Onların sıkıntılarını anlayacak yaşta değildim ki... Bütün gün sokakta, yaşitlarımla top koşturuyorum, kendimi en büyük futbol takımının en hızlı oyuncusu sanıyorum. "Yalnızca acıkınca giriyorum eve. Annemin elime tutuşturduğu ekmeğin içinde çoğu zaman katık olmuyor; bazen salça sürüyor azıcık, bazen toz şeker serpiyordu. Katık olduğu zaman öyle mutlu oluyorum ki, dünyanın en güzel yiyeceğini ısırmışım gibi ağzımın suyu aka aka yiyorum. Sonra bir bardak su içiyorum, dışarı çıkıyorum. Yıldız Futbolcu havalarına girip oyuna katılıyorum yeniden.

İlk aylar iş bulamayan babam, arkadaşlarının yardımıyla bir çay ocağı kurdu. Mahalleye biraz uzakta çarşı içinde küçücük bir dükkan. Birkaç kez beni de götürdü. Burada en çok "diyafon dedikleri araç ilgimi

Desain DEMTRAL

çekiyordu. Bizim ipe yaptığımız telefonlara çok benzeyen bir araçtı. Çay isteyenler dükkanlarının yakınındaki "diyafon"un düğmesine basıp konuşuyorlar, seslerini biz dükkandan duyuyorduk. Çok eğlenceliydi.

Çay isteyenlere servis bile yaptım; ama birkaç kez tepsiyi düşürüp bardakları kırına, babam beni yanına çırak olarak almaktan vazgeçti. Biraz daha büyümeliymişim. Amcamın oğlu İsmail, benden büyük sayıldığından onu aldı yanına. Oysa yalnızca iki yaş büyüktü, bu yüzden onu çok kıskanıyordum. Matematiği de çok kuvvetliydi. Bir bardak çayın kaç lira kazandırdığını hemen hesaplayabiliyor; kağıt kalem kullanmadan, içilen çayların ne kadar tuttuğunu söyleyebiliyordu. Ben bu hesaplamaları yapamıyordum. Sanırım babam biraz da bu yüzden beni yanına almak istemedi.

- Buradaki okula gitmeye başladığında senin de matematiğin kuvvetli olur, o zaman yanımda çalışırsın, dedi.

Diyarbakır'dan ayrıldığımızda üçüncü sınıfı yeni bitirmiştik. Babamın kaydımı yaptırdığı okulda dördüncü sınıftan başlayacaktım. İsmail ise dördüncü sınıfı yarım bırakmış, okumak istememişti. Matematiği iyiymiş; ama Türkçe'si çok kötü olduğu için sınıfı geçememiş. Arkadaşları beşinci sınıftayken o yine dördüncü sınıfa gitmiş; kendinden yaşça küçük çocuklarla bir arada olmak canım çok sıkmış, hem Türkçe'si de bir türlü düzelmeyormuş.

Oysa onlar bu kasabayı bizden iki yıl önce gelmişlerdi. Çoktan uyum sağlamış olması gerekirdi. Sonra düşündüm de haklı buldum İsmail'i; çünkü ailesi de mahalleli de bugüne kadar konuştukları dili birdenbire bırakmamıştı. İsmail'in de dilini geliştirebilecek başka bir ortama girme şansı yoktu. Buna pek üzülüyor gibiydi:

- N'olacak Haso, çift dikiş yapa yapa bebelerle aynı sınıfta okumaya başlayınca işin tadı kaçtı. Ben böyle daha rahatım, kimse alay etmiyor hiç olmazsa. Zaten bizim oralardan göçen çocukların çoğu, sınıfta kaldıkları için bırakıyorlar okulu. Göreceksin bak, senin de basma gelecek.

Söylediği gibi mahallemizdeki birçok çocuk, aynı sınıfta iki kez okumak zorunda kalmıştı, başları büyüse de, boyları uzasa da kendilerinden küçüklerle aynı sınıfı paylaşıyorlardı. Gerçekten ben de öyle mi olacaktım? Kayıt yaptırdığımız gün, müdür yardımcısının babamı azarlaması sınıfgeçme umudumu azaltıyordu.

Böylece doğru dürüst konuşamayan bir çaycının oğlu olarak dördüncü sınıfa başlamıştım.

Bu karamsar düşüncelerle ilk günler herkese soğuk davranıyordum. Adımın doğru söylenmesini isteyen müdür yardımcısı ise beni hep "Haso" diye çağırıyordu yanma. Bense onu, babamı utandırdığı için hiç bağışlamıyordum.

Öğretmenimiz de ilk günlerde yoklama yaparken

"Hasan Cangüven" diye adımı tastaman okurken sonraları, o da beni tahtaya kaldırırken,

- Haso, sen gel bakalım, demeye başladı; ama müdür yardımcısı da öğretmenim de arkadaşlarım gibi, mahallemizdekiler gibi, amıem babam gibi söylemiyorlardı, biraz alay vardı sanki seslenişlerinde.

***

Bizim mahalleden altı kişiydik aynı sınıfa giden. Ben, Süleyman, Celalettin, Yılmaz, Nesibe ve Meryem. Meryem, İsmail'in kardeşiymi, yani amcamın kızıydı. Aramızda yalnızca Nesibe'nin adım kısaltmadan söyledik. Annelerimizden, babalarımızdan nasıl duymuşsak öyle. Sülo, Celo, Yılo ve Meyro... Sabahları birbirimizin kapılarında bekleyip grup halinde giderdik okula, dönüşte de öyle.

Ailelerimiz dikkatli olmamız için sürekli uyarırdı bizi. Özellikle kızları korumamızı isterlerdi. Aslında kızlar bizden daha iri yarı görünüyorlardı. Hele Meryem... Şaka olsun diye güreştiğimizde hepimizi yere sererdi. Oğlanlar gibi top oynardı, öyle de hızlı koşardı ki... Takım kurarken herkes:

- Meyro, sen bizim takımdansın ha, diyerek kendi gruplarına almak isterlerdi. Yaşı bizimle aynıydı; ama ablamız gibi davranırdı. Evde küçük kardeşlerine hep o baktığı için abla rolünü benimsemişti.

Sülo, Celo ve Nesibe geçen yıl da dördüncü sınıfı okumuşlar; ama başarısız sayılmışlar, bu yıl yine bizimle dördüncü sınıfı okuyorlardı. Ben aynı sınıfı bir yıl daha okumak istemiyordum. Babam da annem de sıkıştırıp duruyordu zaten.

Babam:

- Bak Haso, yerimizi, yurdumuzu terk edip geldik buralara. Sizin için... Aç kalmayasınız, iyi okullara gidesiniz diye. Sınıfta kalırsan masrafların artar. Okul beş yılsa beş yılda bitireceksin oğlum. Tembellik etmeyeceksin, diyordu.

Ben de kendi kendime yemin ediyordum, her sabah okula giderken:

- Tembellik etmeyeceğim, çalışkan olacağım.

Böyle diyordum; ama bazen hiç bir şey anlamıyordum dersten. Öğretmenimizin anlamı olmayan sesler çıkarttığı sanıyordum. Karşılığını bilmediğim birçok sözcük kullanıyordu. Kitapların ise yalnızca resimleri ilgimi çekiyordu, bazılardan değil, resimlerden bir anlam çıkarmaya çalışıyordum. Bazı çocuklar ise sınavlara hazırlanıyorlardı. Kolej sınavları, Anadolu lisesi sınavları sözü dolaşıyordu sınıfta. Öğretmenimizin ise sınava girecek çocuklara özel bir ilgi göstermesi canımı sıkıyordu.

Dersi anlayanlarla değil, anlamayanlarla ilgilen-

mesi gerekmez miydi? Onlar zaten ayrıca özel dersler alan çocuklardı ve kaim kalın test kitaplarıyla kendi kendilerine hazırlanabiliyorlardı. Biz ne olacaktık?

Yılmazla beni en arkaya oturtmuştu öğretmen. Dersi dinlemiyormuşuz. Arkada iyice dinlemez, anlamaz, görmez olmuştuk.

Sülo bizimle alay ediyordu:

- Öğretmenin arkaya attığı sınıfı geçemez, müjde verin babanıza.

Bir gün bunun doğru olup olmadığını öğrenmek için bahçede öğretmenime yaklaşmaya çalıştım. Onu hiç yalnız yakalayamıyordum ki... Her zaman çevresinde sınıfın en çalışkanları olurdu, onlarla konuşur, şaka-laşırdı. Ben çekingen bir çocuktum, yolda öğretmenimle karşılaştığımda selam vermeye utanırdım. O da kızardı:

- Niçin görmezden geliyorsun, bir daha böyle saygısızlık etme!

Oysa ben, yalnızca utangaç ve çekingen bir çocuk olduğum için böyle yapıyordum. "Saygısızlık etmek" sözünün "utanmak ve çekinmek" sözüyle aynı anlama gelip gelmediğini o zamanlar çok düşünmüştüm. Zaten bizim gibi doğu illerinden göç edip gelmiş çocukların çoğu böyleydi. Gözlerimiz hep yere eğik olurdu öğretmenle konuşurken. Belki babalarımızı tak-

üt ediyorduk; çünkü onlar da öğretmenlerimizle öyle konuşuyorlardı.

Sınıftaki girişken ve atak çocuklardan hiçbiri bizim mahalleden değildi. Onlar daha iyi mahallelerde, daha iyi evlerde yaşıyorlardı. Beslenme çantaları dopdoluydu, üstüne bir de kantinden içecekler alabiliyorlardı. Nedense onların dersleri de çok iyiydi. O çocuklardan biri başarısızlığa düşer gibi olsa, öğretmenimiz hemen velisine haber göndertir, çağırır, konuşurdu. Sonra çocuk başarılı olmaya başlardı. Bizim annemiz, babamız ise yaramazlık yaptığımızda çağırılırdı. Bir gün, yanlışlıkla sınıfın en çalışkanı olan Orçun'a çarpmış yere düşmesine neden olmuşum. Öğretmenim beni bir güzel azarladıktan sonra şöyle dedi:

- Yarm annen ya da baban gelsin, onlarla konuşacağım.

Ben olayı babama anlatıp, öğretmenimizin çağırıldığımı söylediğimde,

- Çay ocağını bırakırsam, akşama ekmek getiremem Haso. Sen de niye gidip elin oğlunu düşürüyorsun? Mahallemizden birini düşürseydin ya... Sülo, Yılo, Meyro, Nesibe sizin sınıfta değil mi? Git onlara çarp oğlum.

Babamın ne demek istediğini anlamamıştım; ama gelmeyeceği kesindi. Anneme anlattım.

- Gelmezseniz, öğretmen bana çok kızar, size söylemediğimi düşünür.

Annem gelmeye razı oldu. Okulda neler konuştular bilmiyorum; ama annem bir daha okula gitmeyi hiç istemedi.

O gün öğretmenimizin çevresindekiler dağılınca çekine çekine yanına gittim.

- Öğretmenim, siz arka sıradaki öğrencileri sınıfta mı bırakıyorsunuz?

- Çalışmıyorsa, çok tembelse, yaramazsa kalır tabii Haso.

- Ben kalacak mıyım?

- Hâlâ kekeleyerek ve yavaş okuyorsun. Yazın da çok bozuk, konuştuğun gibi yazıyorsun...

- Yani kalacak mıyım öğretmenim?

- Belli olmaz oğlum, sen kendini düzeltmek için çabalarsan, beşinci sınıfa geçebilirsin.

Kendimi düzeltmek, nasıl bir şey bilmiyorum... Öğretmenimiz, bazı çocukların kendisini düzeltmesi için gösterdiği çabayı bizim için göstermiyordu ki... Onun yanından uzaklaşırken Celo'nun babasını gördüm. Öğretmenimize doğru geliyordu. Yanlarındaki banka oturdum, ne konuşacaklarını merak ediyordum. Celo'nun babası sıkılarak konuşuyordu:

- Beni çağirtmışsınız öğretmen bey.

Öğretmenimiz bıkkın bir sesle konuştu:

- Ne olacak Celalettin'in durumu? Bütün dersleri çok kötü.

- Siz bilirsiniz öğretmen bey.

- Kafası hiç bir şey almıyor, bazen karşımda taş bir duvar olduğunu sanıyorum...

- Ne yapabiliriz öğretmen bey? Bir yol gösterse-niz...

- Evde bir disiplin uygulamalısınız. Planlı çalış-mayı öğrenmeli. "Yeteri kadar dinlenip, beslenmeli..."

Celo'nun babası başı eğiş dinliyordu bu sözleri. Nasıl bir disiplin uygulaması gerektiğini biliyor muydu acaba? Planlı çalışmanın, yeteri kadar dinlenmenin, iyi beslenmenin onun yaşamında yeri var mıydı?

Celo'nun babası pil fabrikasında işçiydi. İlkokul mezunu bile değildi. Şimdi öğretmenimiz sanki bütün sorumluluk Celo'nun babasına aitmiş gibi konuşuyordu.

- Hiç kitap okutmuyor musunuz evde?

- Kitap okurken başı ağrıyormuş öğretmen bey, gözlerinin önünde noktalar uçuşuyormuş.

Böyle şeylerin gerçekten olup olmayacağını nasıl

bir çare bulacağını bilmiyordu. Çaresini bulsunlar diye yolluyordu okula. İcbkisa niçin göndersindi ki, fabrikaya girmek için kendisinden diploma sormamışlardı. Celonun da fabrikaya girmesini isteseydi, okula yollamasına gerek kalmazdı. Her şeyi kendisi yoluna koyardı. Celonun babasındaki eksikler, öğretmen çözüm önermediği için oğlunda da sürmeye devam edecekti.

Benim onları dinlediğimi fark eden öğretmenimiz, eliyle git işareti yaptı. Uzaklaştım. Celonun gerçekten kaim kafalı olup olmadığını düşünüyordum. Önce gözümün önünde arkadaşımın kafası belirdi. Koskoca bir kafa! Büyük bir heykelin kafası gibi sert ve donuk bir kafa. Demek, öğretmenimize göre bu kafanın içi boş, hiç bir şey almıyor. Oysa bana göre Celonun çok şey biliyordu. Örneğin 62'den en güzel tavşanı o yapardı. Defterlerinin, kitaplarının her tarafı 62'den yaptığı tavşanlarla süslüydü.

Çok güzel ıslık çalardı. Bana da öğretmesini istediğimde, hemen kabul etmiş, saatlerce dudağımı, dilimi nasıl kıvracağımı usanmadan anlatmıştı. Onun kadar iyi çalamasam da eskisinden çok daha iyi ıslık çalabiliyordum. Hayvanlarla da arası çok iyiydi. Biz onun özel bir dil bildiğine inanırdık. Mahalleye dönerken azgın bir köpek, üzerimize doğru havlayarak geldiğinde, Celonun birtakım işaretlerle, seslerle köpeği yumuşatırdı, köpek öyle uysullaşır ki kuyruk sallayıp, yerlerde yuvarlanmaya başlardı.

Böyle güzel özellikleri olan, kimsenin kolay kolay yapamayacağı şeyleri yapan arkadaşım nasıl olur da kaim kafalılıkla suçlanabilirdi ki? "İnce kafalı" olmak için herkesin aynı şeyleri, aynı biçimde mi yapması gerekiyordu?

Öğretmenimle konuşurken "ince kafalı" sözünü kullanırsam eminim bana kızar. Böyle bir deyim olmadığını söylerdi. Oysa bu, benim buluşum olduğu için "aferin" demesini isterdim. Gerçi o kadar çekingendim ki kendime ait bir şeyi söylemem olanaksızdı. Wnızca çalışkan çocuklara benzemeye çalışırsak hoşuna giderdi, biz de onlara hiç benzemiyorduk.

Sınıfın en çalışkanı Orçun'du. Babasının çok büyük bir kitapçı dükkanı, ayrıca bir de oteli vardı. Öğretmen ona başından geçen bir olayı anlat dediği zaman bülbül kesilirdi. Anlamım bilmediğimiz birçok sözcükler kullanır, sesini alçaltır, yükseltirdi. Biz ağzımız açık dinlerdik. Anlamasak da güzel bir şeyler anlattığını düşünürdük. Orçun, sanki sınıfın öğretmeni oymuş gibi bize tepeden bakardı konuşurken. Konuşma bitince öğretmen onu kutlar, bize dönerdi:

- Orçun'u hepiniz örnek almalısınız.

Nasıl örnek alacaktık? Bizim babamızın ne oteli vardı, ne de kitapçı dükkanı... Babamın çalıştığı çay ocağında ve evde kullanılan sözcüklerle, cümlelerle bir şeyler anlatmaya çalışsam herkes gülerdi bana.

Bizim konuşma tarzımız alay konusu olmasını bir türlü anlayamıyordum. Bir gün öğretmenimiz sınıfa bir Alman turist getirmişti. Türkiye'deki okulları merak ediyormuş, görmek istemiş. Türkçe'yi doğru dürüst konuşamıyordu. Şöyle dedi bize:

- Çocuklarr, ben siiizi şok siviyor. Ben geldi görmeye Almanya'dan.

Sınıfta kimse gülmüyordu. Biz bu turistten daha mı kötü kullanıyorduk Türkçe'yi?

***

Celo, babasının öğretmenle görüşmesinden sonra bir daha okula gelmedi. Babası onu, bisiklet tamircisinin yanına çırak olarak vermişti. "Kaim kafalı" olduğu için epeyce de kızmış. Sanki bu Celo'nun suçuymuş gibi. Kalın kafalı olmak ya da olmamak Celo'nun elinde miydi? Elinde olsa bile, belki Celo yine böyle olmayı seçebilirdi. O da öğrenebildiği kadarıyla bir üst sınıfa geçirdi. Yaşantılarıyla birlikte olurdu.

Şimdi kocaman adamların arasında, onlarla istediği gibi konuşup, şakalaşamadan patlamış bisiklet lastiklerini tamir etmeye çalışıyor.

Okuldan uzak olduğu için de Türkçe'si eskisinden daha kötü olacak. Öğretmenimiz bunları düşünüyor mu acaba?

***

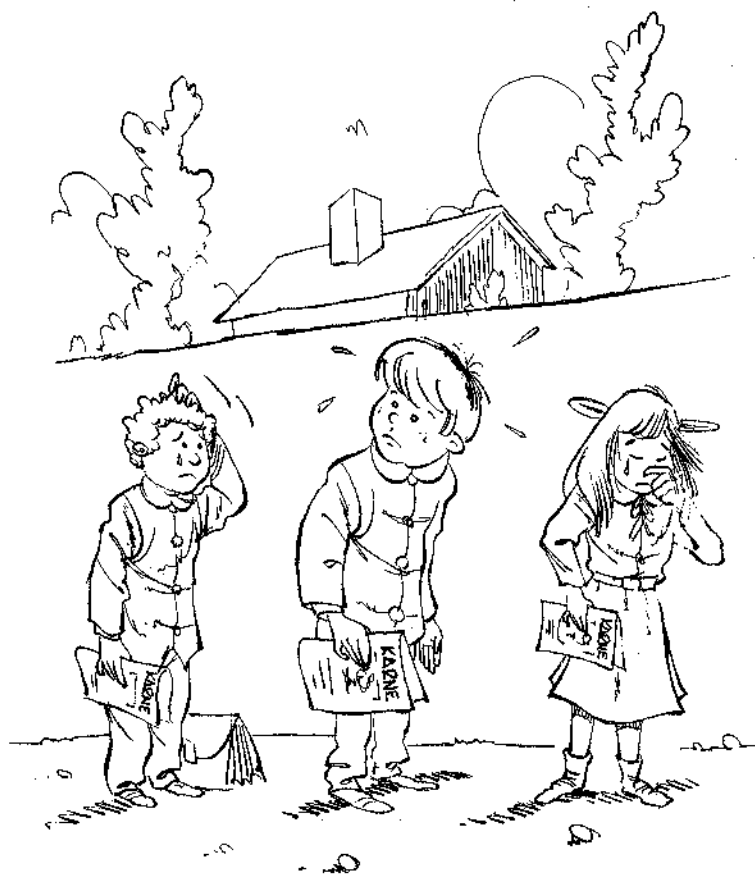
O yılın sonunda ben "orta'yla da olsa sınıfı geçebildim, iki yıldır aynı sınıfı okuyan Sülo ve Nesibe de güçlükle geçebildiler. Meyro ve Yılo'nun ise bir yıl daha dördüncü sınıfta okumaları uygun görülmişti. Meyro Karnesine aldığı anda ağlıyordu. Yılo'nun yüzü mosmor kesilmiş, alt dudacı sarkmıştı, bahçe duvarına yaslanmış eve gidecek grubun toplanmasını bekliyordu. Ben geçtiğim için sanki utanç duyuyordum. Meyro'nun da Yılo'nun da yüzüne bakamıyordum. Onların acısını bu halimle nasıl paylaşabilirdim? Geçtiğime sevinemiyordum bir türlü. Biraz uzaklarında durup, nasıl bir tepki göstereceklerini bekliyordum. Meryem'den geldi ilk tepki:

- Sen artık bizimle oynamazsın. Git Orçun'la oyna. Belki onların mahallesine de taşınırsınız.

Meyro'nun sesi sitem dolu. Bir şey söylesem daha çok kızabilir. Zaten kendimi savunmak istemiyorum. Yılmaz hiç konuşmuyor, belki de evde dayak yiyeceğini düşünüyordur. Meryem evde nasıl karşılanacağından korkuyor olmalı.

Nesibe ve Süleyman da geldi. Grup tamamlanmış oldu. Onlar önde ben arkada mahallemize doğru yürümeye başladık. Yılmaz adımlarını yavaşlattı. Benimle konuşmak için biraz arkada kaldığı belliydi. Meryem bunu fark edip döndü:

- Konuşma o pisle Yılo?

Denim DEMIRAL

Yılmaz, omuzlarını silkti, aldırış etmedi ona. Bana dönüp yavaş ve kararlı bir sesle konuştu:

- Eve gitmeyeceğim Haso, kaçacağım...

Şaşırdım. Yılmaz'dan, hepimizden daha küçük görünen, sessiz Yılo'dan böyle bir karar beklemiyordum.

- Nereye gideceksin?

- Bilmem... Belki Diyarbakır'a giderim, dedemin yanına.

- Yılo, sen deli misin?

- Babam çok kızar, korkuyorum.

- Baban biliyordur zaten, öğretmen önceden çağırıp anlatmıştır durumunu.

- Olsun, gene de karneyi elimde görünce...

Ağlamaya başladı Yılo, sözünü tamamlayamadı.

- Bize gidelim. Eve daha sonra gidersin. Babam, senin babanla konuşur yumuşatır.

- Senin sınıfı geçtiğini öğrenirse daha çok kızar. "Haso kadar olamadın mı?" der.

- Desin, sen gene de kaçma Yılo. Başına kötülük gelir.

Yılmaz, benden onu destekleyecek iyi sözler du-

yamayınca hızlanıp Meryem'in yanında yürümeye başladı. Bana anlattıklarını ona da anlatıyordu. Meryem de "Olmaz!" der gibi başını sallıyordu. Yılo kararlıydı, anlattı, anlattı... Meryem de artık karşı çıkmıyordu. Aklına yatmış gibiydi. Ellerini kaldırıp hepimizi durdurdu:

- Biz Yılo'yla kaçacağız. Diyarbakır'a döneceğiz. İçinizden bizimle gelmek isteyen varsa gelsin. Her gün okulda bana "Aptal", denmesinden bıktım. "Gideceğimiz yerde kimse bize 'Aptal, kaim kafalı" demeyecek. Daha mutlu olacağız; çünkü oradaki çocuklar da bizim gibi.

Nesibe boş bulundu. Her zamanki gibi gözlerini safça açıp sordu:

- Yani hepsi aptal ve kaim kafalı mı?

Hepimiz safça sorulmuş bu soruya karnımızı tuta tuta güldük. Yalnızca Meryem gülmesini kısa kesti, sert ve alaycı bir sesle konuşmaya başladı:

- Evet, hepsi odun gibi kalın kafalı. Bu yüzden hiçbiri bizimle alay edemez. Hepimiz aynı olduğumuz için, öğretmenler de eşit davranır. İçimizden yalnızca Haso "ince kafalı" gibi görünüyor. O da asla iyiyle, pekiyiyle geçemez sınıfını.

Bana döndü:

- Eğer istersen sen de aramıza katılabilirsin Haso.

Hep birlikte Diyarbakır'a giden bir kamyonun kasasına gizlice biner, gideriz.

Sülo:

- Annelerimiz, babalarımız bizi çok ararlar. Bulunca da çok döverler.

Meyro:

- Belli olmaz, belki onlar da arkamızdan gelip, asıl memleketlerine geri dönerler.

Biz böyle tartışırken bir ses duyduk.

- Hurdacı!.. Hurdacı!.. Hadi eskiler alıyorum!

Bu, orta ikiden ayrılmış Ali Abi'nin sesiydi. Önünde derme çatma tablası sokak sokak gezer, eski ne bulursa toplar, onları satıp eve katkıda bulunmaya çalışırdı.

Özellikle bizim okulun çevresinde daha çok bağıır, sanki sesini öğretmenlerine duyurmak isterdi. O, "Hurdacı! Eskici!" diye bağırırsa da ben onun şöyle demek istediğini düşünürdüm:

- Bakın, beni sınıfta bıraktınız ve hurdacı oldum. Beni kitaplardan, kalemlerden, diğer çocuklardan ayırıp bir köşeye attınız. Şimdi pisliklerle ve eskilerle uğraşıyorum. Okulun bahçesinde top oynayamıyorsam, üstüm başım kir ve toz içindeyse bunun suçu sizindir.

Ama öğretmenlerimiz bu sesi duymazdan ya da anlamazdan gelirlerdi. Bazen de yanlış aktarırlardı:

- Bakın çocuklar, sesini duyduğunuz bu çocuk, geçen yıl öğrencimizdi. Hiç ders çalışmadığı için sınıfta kaldı, okulu bıraktı. Siz de sabahtan akşama kadar kağıt ve şişe toplamak istemiyorsanız derslerinize iyi çalışın. Ali gibi olmayın.

Bana göre Ali abi tembel değil, çalışkan bir insandı; çünkü sabahtan akşama kadar kasabayı sokak sokak dolaşır, işe yaramaz gibi görünen şeyler toplardı. Topladıklarını da işe yarasın diye satardı. Böylece çevre temizliğine sınıftakilerden daha fazla katkısı olurdu. Tomar tomar gazeteleri, kutuları toplaması daha az ağaç kesilmesine neden oluyordu. Plastik kutular, şişeler onun sayesinde yeniden işlenebiliyordu. Bizim sınıfta öğrendiğimiz çevrecilik ise yalnızca şu sözle sınırlı kalıyordu;

"Ağaç dikelim çocuklar, ağaçlar dünyamızın süsüdür."

Şimdiye kadar hiç ağaç dikmediğimiz için bu cümlenin anlamını bir türlü sindiremiyorduk. Sonra ağaçların süs olarak düşünülmesi bize göre değildi. Onu süs olarak görenler yılbaşında çam ağaçlarını kesip hediyelerle, balonlarla donatanlar olmalıydı. Bize göre ağaç; eriklerinden yediğimiz, dallarına salıncak kurduğumuz, yaprakları arasına gizlendiğimiz bir

oyun yeri idi, çok işe yarardı.

Bizi gören Ali Ağabey yanımıza geldi.

- Verin bakalım karnelerinizi.

Hepimiz uzattık. Hepsini tek tek inceledikten sonra gülerek baktı yüzlerimize.

- Ben ayrıldıktan sonra da okuldaki düzen değişmemiş demek ki. Öğretmenler hâlâ sizin kaim kafalı ve hiçbir şey öğrenemeyen çocuklar olduğunuzu düşünüyor olmalılar. Yalnızca Haso'nun notları biraz daha iyi görünüyor. O da bunun için kimbilir ne kadar zorlamıştır kendini. Öyle değil mi Haso?

Doğruydum. Annem, babam üzülmesin diye çok zorlamıştım kendimi. Orçun, Figen, Ebru gibi sınıfın en çalışkanlarının kullandığı sözcükleri anlamasam da kullanmaya çalışmıştım. Sınavda öğretmenin beni yakalamasını göze alarak Ebru'nun kağıdına bakmıştım; çünkü öğretmenimiz onlar gibi olmamızı istiyordu. Onlar gibi olmak, onları taklit etmekle olurdu. Ben de Hasan Cangüven gibi değil, Ebru Yağcıoğulları gibi olmaya çalıştım. Böylece beni bir üst sınıfa geçirmeye karar vermiş oldular.

Meyro, Ali Abi'nin kolundan çekistirecek,

- Ali Abi, biz eve gitmek istemiyoruz. Bizi otobüslerin, kamyonların olduğu yere götür. Memlekete gideceğiz, dedi.

Ali Abi biraz düşündü. Sonra ağır ağır konuştu:

- Bu iyi bir yol değil Meryem. Herkesi üzersiniz. Kimse sizi anneniz, babanız gibi koruyup kollamaz. Sizleri kullanmaya çalışırlar. Benim daha iyi bir önerim var. Sizin eve gitmeniz bir günlük bir sıkıntı yaratır, onu atlattırsınız. Evden kaçarsanız günlerce sıkıntı çekersiniz. Benim önerim hiç kimsenin zor durumda kalmayacağı bir yaz okulu açmak.

Nesibe'nin gözleri faltaşı gibi açıldı:

- Yaz okulu mu? O ne demek?

Sülo:

- Ben biliyorum, zenginlerin çocukları gider oraya. Yüzme, teniz, müzik gibi eğlenceli dersler alırlar.

Yılo:

- Biz zengin miyiz Ali Abi?

Ali Abi güldü:

- Tam anlatamadım çocuklar. Yaz okulu dedimse öbür türlü yaz okullarından demek istemedim. Biraz farklı bir okul. Herkesin kendi yeteneğine, becerisine göre çalışmalar yapacağı bir yer.

Meyro ilgiyle dinliyordu, dayanamayıp sordu:

- Ya. öğretmen? Kim öğretmen olacak?

Ali Abi, sakın sakın açıkladı:

- Öğretmene gerek kalmayacak. Herkes kendinin ve birbirinin öğretmeni olacak. Eğer düzenleme yapmak gerekirse, sırayla hepimiz öğretmen olabilirsiniz. Geçme, kalma, not korkusu olmayacak. Beden Eğitimi'ne spor ayakkabısız, eşofmansız girdiğiniz için kimse size kızmayacak.

Sülo:

- Artık öbür okula gitmeyecek miyiz?

- Gideceksiniz; çünkü bizim okul diploma vermeyecek. Kendiniz bir diploma hazırlasanız bile kimse bunu geçerli saymayacaktır. Bizim amacımız şimdiye kadar öğrendiklerimizi gözden geçirmek ve severek yeni şeyler öğrenmek. Eylül ayında yine kendi okulunuza gideceksiniz. Belki de öğretmeniniz sizin yeni halinizi görünce, sınıfta bıraktığı için üzülecektir.

Hepimiz kaçma düşüncesini unutmuştuk. Kamyonla yapacağımız kaçak yolcukuk heyecanı yerini kaçak sayılacak bir okul kurma heyecanına bırakmıştı. Ali Abi mahallede terk edilmiş, yıkık, dökük bir evi temizleyip okul yapabileceğimizi söyledi. Hepimizi gönüllü çalışmaya razıydık.

***

Arkadaşlarım karne gününün sıkıntısını atlattılar. Hepsi evdekilere bir dahaki yıl böyle olmayacağına söz

verdiler. Aileler inanmasalar da inanır göründüler.

Ali Abi, sabah erkenden hurda tablası ile sokaklardan geçerken hepimizin kapısını çalıp bizi uyandırdı. Mahalledeki gençlerin ve çocukların top oynadığı alanın yanında eski ve yıkık, çatısının yarısı uçmuş olan eve gidip orayı akşama kadar tertemiz etmemizi, kendisinin de saat beşte orada olacağını söyledi.

Hepimizin gücüne gitmişti. Sanki okul tatil olmamış gibi sabah uykumuza doyamadan uyandırılmıştık. Annemle babam da bir anlam verememişti.

Annem:

- Okulculuk, öğretmencilik oynayacaklar galiba, deyip babama açıklama yaptı. Ben karşı çıktım:

-Bizimki bir oyun değil. Biz kendi okulumuzu kurup, yine kendimizi eğiteceğiz. Bu kasabada daha mutlu yaşamak için dilimizi geliştireceğiz. Bizimle alay etmelerinin, kullandığımız her sözcüğe gülmelerinin önüne geçeceğiz.

Annem ve babam şaşkınlıkla sözlerimi dinliyorlardı. Doğrusu ben de şaştım böyle konuşuyor olmama. Demek ki insanın içinde olursa, bu onun hem iyi düşünmesini hem de iyi konuşmasını sağlıyordu. Daha kaçak okulumuzu açmadan ilk dersimi almıştım.

Eski evin yanına geldiğimizde sabahki dersi onlara da anlattım.

Meyro:

- İlk dersi sen aldıysan bugünkü öğretmen sen ol o zaman, dedi.

- Fark etmez, dedim, ben öğrenci olmayı daha çok seviyorum.

Öğretmenlerin çoğu her şeyi bildiğini sanıp yeni hiç bir şey öğrenmeye çalışmazlar ki...

Yüo:

Ben kötü olmayan bir öğretmen biliyorum Haso.

Meyro merakla sordu:

- Kimmiş o?

Yüo:

- Bu yıl ikinci sınıfları okutuyordu. Cemil öğretmen... Beni bahçede tek başıma dolaşırken görünce yanıma gelirdi. Niçin yalnız gezdiğimi sorardı. Bana kızmadan, bağırmadan söylediği bu söz bile ona hayran olmamı sağlamıştı. İsterdim ki bütün öğretmenlerim beni görsün; yalnızlığımı, itilmişliğimi anlasın. Elin-den hiçbir şey gelmese bile "Niçin arkadaşlarıyla oynamıyorsun? Hadi sen de katıl onlara." desin Keşke Cemil öğretmen bizim sınıf öğretmenini olsaydı!

Meyro her zamanki gibi abla tavrıyla konuyu kapatıverdi:

-Şimdilik böyle bir şansımız olmadığına göre boş yere hayal kurmayalım işimize bakalım artık.

Çalışmaya başladık. Evin içi de dışı da pislik doluydu. Şişeler, kutular, yırtık pırtık giysiler, patlamış bir top... Hepsini toplayıp orada bulduğumuz bir çuvala doldurduk. Sülo ve Nesibe götürüp çöpe atacaktı. Yılo onları durdurdu:

- Bunların hepsini atmayalım. Ali Abi'nin işine yarayacakları ayrı bir yere koyalım. Bakın içinde onun işine yarayacak şişeler, kutular var. Şu patlamış topu da onarabiliriz belki, arada sırada oynarız.

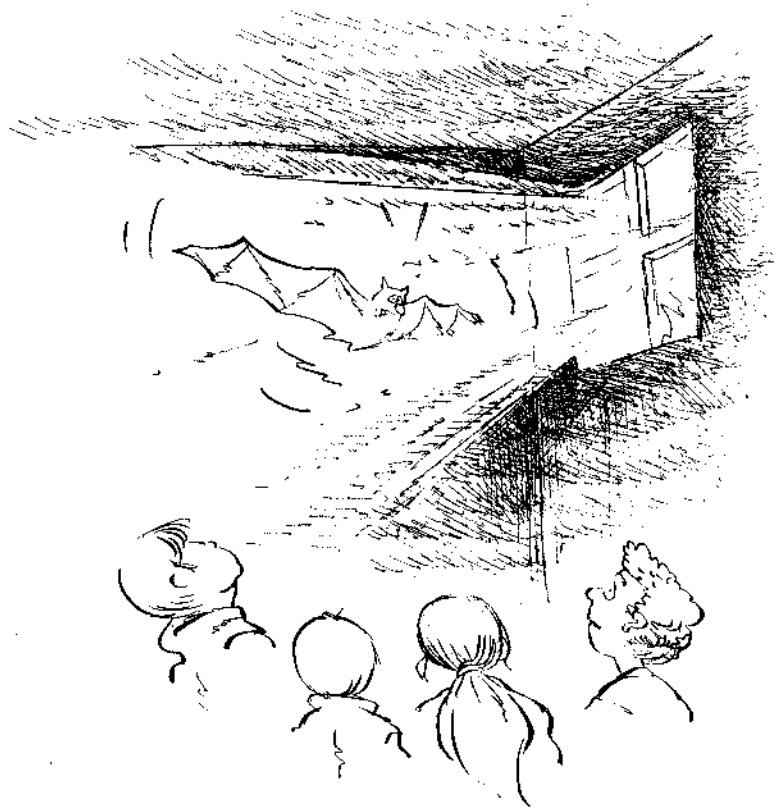
Bu dayanışma duygusu da o günkü derslerden biriydi. Hepimiz uygulamayla öğreniyorduk. Diğer okulda yardımseverliği hayat bilgisi kitaplarından öğretmeye çalışıyorlardı. Burada ise kendiliğinden ve farkında olmadan yaşantımızın içinde onu buluyor ve seviniyorduk.

Tüm bu iyi duygular aslında içimizde vardı; kendimizi keşfetmek için, onu dışarı çıkartabilecek ortamları yaratabilmek yeterliydi.

Evin içini daha iyi görebilmek için pencereleri açtığımızda bir yarasa duvardan duvara uçmaya başladı. Sülo ilk kez görüyormuş:

- Bu ne? Kuş girmiş içeriye Haso!

- Kuş değil o Sülo, Yarasa!

Devina DEWIRAL

- Kuş gibi uçuyor baksana.

Meyro:

- Öğretmenimiz yarasaların tehlikeli olduğunu söylemişti, çıkalım buradan, bize saldırmazın.

O sırada Ali Abi, gelmiş, kapıda durup bizi izliyormuş. Kapıdan çıkıp gitmeye hazırlanan Meyro'yu durdurdu:

- Ne tehlikesi varmış Meyro?

- Kuduz hastalığını bulaştırır demişti öğretmenimiz.

Ali Abi:

- Öyleleri de vardır; ama onlar Amerika'da yaşarlar. Bizinkiler yararlıdır ve şans getirir.

Nesibe:

- Şans mı? Ne güzel demek ki, bu okul bizim için iyi olacak, yarasa da bunun için burada.

Ali Abi:

- Hepiniz inanın buna. İnanırsanız şans da sizinle demektir. Yarasa'yı da rahat bırakın, size hiç bir şey yapmaz, böceklerle beslenir o. Bizden rahatsız olduğu için kendiliğinden gider zaten.

Çevreyi dolaşan Ali Abi, temizlikten memnun ol-

muştı. Bizi evin dışına çağırıldı ve duvardaki kırlangıç yuvasını gösterdi.

- Bakın arkadaşlar, kırlangıçlar, okula gitmediği için, binlerce yıldır, hep aynı yuvayı yaparlar. Bir de bize bakın, insaflara bakın. Bu eski evde oturanlar nerede şimdi biliyor musunuz?

Nesibe:

- Neredeler? Öldüler mi yoksa?

Ali Abi:

-Hayır, yeni bir eve taşındılar. Bundan daha büyük ve güzel bir ev yaptılar kendilerine. Biz, kırlangıçlar için, daha güzel ve güvenli bir yuva yapsak bile, taşınmazlar oraya; çünkü bunu anlamazlar.

Meyro:

- Anladım; çünkü kırlangıçların okulu yoktur. Bizim ise iki tane. Birisi buradaki, öbürü de oradaki...

Meyro'nun anlatış biçimi hepimizin hoşuna gitti, gülüştük. Meyro, kızmış gibiydi:

-Yoksa siz de öbür okuldaki çocuklar gibi benim konuşmamla alay mı ediyorsunuz?

Sonra o da güldü.

Çalışmaya devam ettik. Yerde oturabilmek için, kırık kapıların düzgün parçalarını minder gibi, yere

yerleştirdik. Ali Abi, mutfakta bulduğumuz kırık bir tabak dolabını onardı, kitaplık yapmaya karar verdik.

Ali Abi:

- Kitaplar çok önemli. Hepiniz evinizden en az iki kitap getireceksiniz. Ben atık kağıtlar topladığım basım evlerinden isterim sizin için, tabii kendim için de, dedi.

Sülo:

- Nasıl kitap? Ders kitaplarından mı getireceğiz?

Ali Abi:

- Hayır, bir tane bile ders kitabı istemiyoruz. Onları, zaten okulda bol bol okuttular bize. Üstelik bir şey anlamadan, yalnızca ezberlemek için okuduk. Şimdi okuyacaklarımız dürüst düşünmeyi, bedenimizi sevmeyi, mutlu olmayı, doğa ve insanlarla iyi ilişki kurmayı, güzelliği, kendimiz gibi davranmayı, başkaldırmayı, var olmaktan hoşnut kalabilmeni bilgeliğini, yaşadığımızı hissetmeyi öğretecek...

Ali Abi ballandıra ballandıra anlatıyor, biz de ağzımız bir karış açık onu dinliyorduk. Ne dediğini, o kadar iyi anlamıyorduk; ama güzel anlatıyordu. Konuşmanın sonuna doğru, benim içimi bir korku sarmaya başladı. O da sonunda bizim öğretmenlerimiz gibi anlaşılmaz şeyler anlatıp, sonra onları bizden geri mi isteyecekti acaba? Bütün bunları nereden öğrenmişti?

Okulu terk etmiş biri, hurda toplayan biri böyle konuşabilir miydi? Nesibe dayanamayıp sordu:

- Yani hangi kitaplardan getireceğiz Ali Abi? Bir türlü söylemiyorsun.

Ali Abi güldü. Nesibe'nin saçlarını okşadı:

- Öykü, roman, şiir, gezi yazıları, masal...Yeni ders kitabı dışında ne bulursan getireceksiniz.

Meyro biraz bozulmuştu:

- Bizde öyle kitaplar yok ki Ali Abi. Babam, ders kitaplarımı bile eksik alır. Pahalıymış kitaplar.

Aslında Meyro, hepimizin durumunu dile getiriyordu. Biz zorunlu kitapların dışında kitap almıyorduk ki. Aklıma Orçun geldi. Orçun çok güzel konuşan ve çok iyi yazılar yazabilen bir çocuktü. Sınıfın birincisiydi. Başarısını belki de, babasının kitapçı dükkanına borçluydu. Acaba oraya gidip Orçun'u bulsam, eski kitaplarından ödünç olarak veremez miydi?

Bu düşüncemi onlara da söyledim. Dene, dediler. Kitaplara ulaşabilmek için, aklımıza gelen bütün yolları denemeliydik. Ali Abi, günümüzün yarısını okuyarak geçireceğimizi söyledi. Bundan hiç sıkılmayacakmışız. Okuma dersi bitince, herkes kendi kitabındaki olayları, kişileri, anlatılanları, kendi düşüncelerini de katarak diğerlerine anlatacakmış. Böylece dilimiz, düşüncemiz, kendimize ve dünyaya bakışımız değişecekmiş.

Daha önce aklıma gelen soruyu sordum:

- Sen bütün bunları nereden biliyorsun?

- Bak ne güzel! Soru soruyorsun Haso. Soru sormak, düşünmek ve merak etmek demektir. Hepiniz, ilk gündən bu okulun yararını gördünüz demek ki... Ben bütün bunları kitaplardan öğrendim. Bir gün eskiler için dolaşırken, çöp kutusunun yanına bırakılmış büyükçe bir kutu buldum. İçi eski kitaplarla doluydu. Çoğu yıpranmış, ciltleri dağılmış haldeydi. Ertesi gün eski gazetelerle birlikte satmayı düşünüyordum; ama o gece birini açıp bakayım dedim.

Kapaktaki resim ilgimi çekmişti, ne anlatıyor acaba diye düşündüm. Adı "Küçük Prens"ti. Kitabın içinde de resimler vardı. Önce utandım kendimden, yaşım ilerlemişti ve ben ilkokul çocukları gibi resimli bir kitapla ilgileniyordum.

Sülo:

-Öğretmenimiz de artık bizim resimli kitapları değil, çok yazısı olan kitapları okumamızı istemişti.

Ali Abi:

- İşte beni utandıran da onların düşüncelerine göre kendimi sınırlandırmış olmamdı. Resimli ya da resimsiz, önemli olan hoşça giden bir şey okumaktır. Bu kitaptaki ilk resimlerden biri, fili yutmuş bir boa yılanıydı; ama herkes onu şapka zannediyordu. O gece

epeyce okudum ve kitapların hiçbirini satmamaya karar verdim. Hepiniz okuyasınız diye onları da buradaki kitaplığa yerleştireceğim.

Meyro:

- Ben de bir gün, memleketteki evimizin resmini çizmiştim de öğretmenimiz bir türlü anlayamamıştı. "Böyle ev mi olur?" demişti.

Ali Abi:

- İşte hepimizin, bütün çocukların ortak derdi bu. Buradaki büyükler bizi anlamıyorlar. Hepimizin aynı olmasını istiyorlar. Herkes aynı evi, aynı fili çizsin istiyorlar. Oysa aynı yerden bakmıyoruz ki... Şimdi size şu kırlangıç yuvasına bakıp gördüklerinizi söyleyin desem, kim bilir ne kadar değişik şeyler söyleyeceksiniz.

Ben:

- Çerden çöpten yapılmış, saçaklı bir yuva görüyorum, dedi.

Sülo:

- Ben içine saman karıştırılmış, bir çamur top görüyorum.

Meyro, kimsenin göremeyeceği bir şeyi görmüş olmanın gururuyla bağırды:

- Ben... Ben anne kırlangıcın yavrularını beslediğini görüyorum.

Nesibe:

- Yuva bomboş nasıl görüyorsun Meyro?

- Canım öyle görmek istiyor işte.

Ali Abi:

- Gördünüz mü, herkes kendi yaşamından bir şeyler katarak gördü. Meyro, sürekli küçük kardeşleriyle ilgilenmek zorunda olduğu için, böyle hayal ederek gördü.

Yılo:

- Ben kuş pislikleri görüyorum yalnızca. Eğer resmini çizecek olsam, daha çok pislikleri çizerdim.

Hepimiz güldük Yılo'nun bu sözlerine.

Ali Abi:

- Bugünlük bu kadar ders yeter. Yarın ben saat beşte yine buradayım. Siz daha önce gelebilerseniz, aranızda kararlaştırın. Sabah, bendeki kitapları buraya bırakacağım. Herkes dilediği kitabı seçip okuyabilir.

Nesibe:

- Ben "Küçük Prens'i okuyacağım.

Hepimiz "Ben de, ben de..." diyerek atıldık. Ali

Ahi'nin o kitaptan etkilenmiş olması bizi de yönlendirmişti. Belki başka güzel kitaplar da vardı. Ali Abi ortamı yatıştırmak için araya girdi:

- Bir dakika... Hepiniz birden aynı kitabı okuyamazsınız. O kitaptan bir tane var. İsterseniz kura çekin, ya dagüziel okuyan birisi yüksek sesle okusun, hepiniz dinleyin. Unutmayın çok kitaba ihtiyacımız var, bulmak için çaba gösterin.

Nesibe:

- Buranın kapısı kilitlemeyecek mi?

Meyro:

- Kilitlemeye gerek yok ki. Böylece isteyen gelir okulumuza katılır. Nasıl olsa çalınacak değerli bir şeyimiz yok.

Sülo:

- Kitaplar gelecek ya yarın...

Ali Abi:

- Kitapları kimse çalmaz Sülo. Çalsa da okumak için çalmış olacağından, zararlı değil, kârlı sayılırız. Kitap okuyan insandan diğerlerine zarar gelmez; çünkü. Tam tersi iyilik ve güzellik düşüncesiyle yapar yapacağım.

Biz de iyi ve güzel birer insan olma düşüncesiyle

oradan ayrıldık. O gün bizim mahallenin pazarıydı. Bütün yollar, sokaklar satıcılarla doluydu. Kalabalıkta birbirizi kaybettik. Sabah nasıl olsa görüşeceğiz diye üzerinde durmadım, evimizin olduğu sokağa doğru yürümeye başladım. Birden Celo'yu gördüm, portakal tezgahına yanaşmış, satıcıyla konuşuyordu. Satıcı onu başından savmaya çalışıyordu:

- Git başımdan çocuk, yarım kilodan aşağı satış yok bizde. Alırsan al, almazsan beni boşuna oyalama. Tek portakal satılır mı? Bunu öğretmiyorlar mı okulda size.

- Ben okulu bıraktım. Bırakmasam da öğretmezlerdi zaten.

- Orası beni ilgilendirmez. Gramla satış yapmıyorum ben, başka portakalcıya git.

Celo oradan ayrılırken, onu daha yeni görmüş gibi seslendim:

- Celo... Celo...

Beni gördüğüne sevinmemiş gibiydi. Belki de az önceki konuşmayı duymuş olabileceğimi düşünüyor-du.

- Birlikte yürüyelim mi sana anlatacaklarım var.

Önemsemiyor gibiydi. Okuldan ayrıldıktan sonra bizimle mahallede bile karşılaşırsa yolunu çeviriyor-du zaten.

-Yürüyoruz ya...

- Biz bir okul açtık, sen de gelsene oraya. Akşam bisikletçinin oradan ayrılınca yanımıza gelirsin. Ali Abi de o saatlerde geliyor zaten.

Onu razı edinceye kadar anlattım okulumuzu. Ben "Güzel kitaplar okuyacağız." dedikçe o inatla "Ben okurken gözlerim kararıyor, başım ağrıyor." deyip duruyordu. Sonunda yalnızca görmek için geleceğine söz verdi.

Biz, böyle konuşa konuşa pazarın içinde yürürken yerde bir portakal gördük. Ya bir sergiden düşmüştü ya da bir torbadan. Sağlam ve iri bir portakaldı. Bakıştık, ikimizin de aklından aynı şey geçiyordu: Onu oradan alıp paylaşmak. Çevreye bir göz attık, kalabalıktı, herkes bizi izliyormuş gibi görünüyordu gözümüze. İkimizden biri eğilip onu alacaktı.; ama hangimiz.

- Sen al, dedim Celo'ya.

- Niye ben alacakmışım, sen al.

- Utanıyorum Celo.

- Ben utanmaz mıyım? Okula gitmiyorum diye siz beni iyice arsızlaşmış mı sanıyorsunuz? Ben de alamam.

Aklıma bir fikir geldi. Potakala ayağımla usulca vurdum. Bir metre öteye gitti. Celo'ya "İlerle, sana pas atacağım." dedim. Celo, numaramı anladı. İki metre

öteye gitti. Potakalı onun ayağına denk düşürecek biçimde iteledim. Biz böyle portakalla oyun oynuyormuş numarasına yata yata, pazarın içinden kimsenin olmadığı dar bir sokağa saptık. Eğilip aldım, soymaya başladım.

- Çok akıllısın Haso.
- Bizim okula gelersen, sen de çok akıllı olursun.
- Böyle numaralar mı öğreniyorsunuz orada?
- Hayır; ama insan kendine güvenip, inanınca kafası daha iyi çalışıyor.

Azıcak zedelenmişti portakal; ama tadı çok güzeldi. O tadı, başka portakallarda bir daha bulamadım. Celo da benim gibi düşünüyordu." Bal gibi, bal gibi..." diyerek yutuyordu portakal dilimlerini.

O gün eve döndüğümde kendimi biraz daha büyümüş, olgunlaşmış ve yoğun düşüncelerle dopdolu duyumsadım. Diğer arkadaşlarım da benzer duygular, düşünceler geçirmişler akıllarından. Sabah hiç zorlanmadan, kendiliğimizden okulumuzun önündeydik. Bir önceki akşam neler duyumsadıysak, nasıl düşler gördüysek birbirimize anlattık.

Nesibe, hep fili yutmuş bir boa yılanı görmüş düşünde ve kimse onun ne olduğunu anlayamamış, yalnızca Nesibe görebiliyormuş. Yılo kırlangıç yuvası görmüş; onlar için yeni bir yuva yapmış; ama kırlangıçlar

Yazın GABİOĞLU

bir türlü eski ve güvensiz yuvalarından çıkıp Yılo'nun yaptığı yeni yuvaya girmiyorlarmış. Sülo ise düşünde takdir belgesi aldığını görmüş. Meyro ise Ali Abi'yi görmüş. Atatürk gibi büyük bir adammış Ali Abi. Meyro onun heykelini yapmış, bizim okulun önüne dikmiş. En çok Meyro'nun düşü hoşumuza gitti. Ben ise Celoyu gördüm. Ustası onu azarlıyordu; portakalcı da azarlıyordu: "Kafan çalışsa okurdun, kafasızın birisin sen!"

Bunu anlattığımda herkesin durgunlaştığını gördüm. Celonun eksikliğini onlar da duyumsamışlardı.

- Akşam gelecek, dedim, dün konuştum, işten çıkınca buraya gelecek.

Hepsi çok sevindi. Diğer okulda bozulan birliğimiz, burada yeniden başlayacaktı.

Ali Abi'nin derme çatma kitaplığımıza, koyduğu kitapları incelemeye başladık. "Küçük Prens" için kura çektik, Yılo çıktı. Biz üzüldük, o sevindi, keyifle aldı kitabı, bir köşeye çekilip okumaya başladı. Herkes kitabın adına, satırların uzunluğuna, harflerin büyüklüğüne, varsa resimlerine göre seçip aldı. Ben "Barbiana Öğrencilerinden Mektup" adlı bir kitabı aldım. Kitabın arka kapağında okuduğum şu sözler, seçme nedenim oldu:

Eğitimin görevi sınıfta bırakmak değil, eğitmektir.

Sınıfta kalanlar tembeller ve aptallar mı?

Sınıfta kalanlar ne oluyor?

Kitabı okumaya başlayınca Ali Abi'nin, niçin bu kadar güzel, doğru ve etkili konuştuğunu anladım. Nesibe yanımda "Küçük Kara Balık" 'adında bir kitap okuyordu. Aklımdan geçenleri onunla da paylaşmak istedim.

- Okuduğum kitap tam bizi anlatıyor, çok güzel. Senin okuduğun nasıl?

Kitaptan kopmak istemezcesine, zorla ayırdı gözlerini satırlardan:

- Bu da çok güzel, bak sana biraz okuyayım:

"Bıktım ben bu dolaşmalardan. Çıkıp gitmek, başka yerlerde ne olup bittiğini görmek istiyorum. Yaşam sadece bir avuç suyun ardı sıra dolaşarak zaman doldurmak mı gerçekten? öğrenmek istiyorum."

Nesibe sonra coşkuyla konuşmaya başladı:

- Dünyayı merak eden bir balığı anlatıyor. Biz de bu kitaplardan dünyayı öğrenmeye çalışan balıklara benziyoruz değil mi?

Nesibe'nin bu benzerliği görmesi ve dile getirmesi çok hoştu. Biz değişiyorduk. Biz iyi bir ekip olacaktık. Hayata analarımızın, babalarımızın, öğretmenlerimizin penceresinden değil, kendi penceremizden bakacaktık.

O gün, öğleye kadar okuduk. Acıkınca yanımızda getirdiğimiz yiyeceklerle ortak bir sofraya kurduk, karnımızı doyurduk. Yemek bitince, ben, Yilo ve Sülo bir köşeye çekilip okuduğumuz kitapları birbirimize aktarmaya başlamıştık ki, Meyro'nun anne gibi, abla gibi hükmedici sesini duyduk:

- Sofrayı kim toplayacak?

Sülo:

- O işi kızlar yapar, dedi.

Nesibe:

- Öyle şey olmaz! Burada hepimiz aynıyız. Kız, erkek diye ayırım yaparsanız, o kitapları hiç okumayın daha iyi. Ali Abi de söyledi, kız, erkek ayırımını, kafası çalışmayanlar yaparmış.

Meyro:

- Hepimiz aynı kitapları okuyup, aynı biçimde kendimizi eğiteceksek, aynı şeyleri yapmamız gerekir.

Meyro da Nesibe de haklıydı. Hepimiz eşittik. Bunu kabullenmek zordu; ama öyleydi. Bugüne kadar evde, kızların yaptığı türden bir iş yapmaya kalkışsak babamız, hatta annemiz bizi uyarırdı:

- Sen erkeksin oğlum. O iş kızlara göre.

Biz böyle gördüğümüzden şimdi eşitlik uygula-

mada zorluk çekiyorduk; ama aşabilirdik.

Meyro:

- Sırayla yapacağız bu işleri tamam mı?

"Tamam" demekten başka ne yapabilirdik? Meyro elini beline koymuş, üzerimize üzerimize geliyordu. Ben ilk sırayı gönüllü (!) olarak aldım böylece.

Sofrayı kaldırıp, ortalığı temizledikten sonra onların tartışmalarına, konuşmalarına katıldım. Her şey güzel ve zevkli geçiyordu. Öğrenmek, öğrendiklerimizi bir başkasıyla paylaşmak, pazarda kaçamak yediğimiz portakaldan bile tatlıydı.

Biz konuşmaya dalmışken Celo geldi. Kitaplara bakmamaya çalışarak ortama göz gezdirdi. Hiç konuşmuyordu, yerde bulduğu bir kömür parçasıyla duvara her zamanki gibi 62'den yapılan çok güzel bir tavan çizdi. Bu yeteneğinden hiçbir şey kaybetmemiş.

- Hiç oyun oynamayacak mısınız, burada?

Sülo:

- Oynarız.

Celo:

-Hadi oynayalım o zaman. Bütün gün bisikletçinin işini yapmaktan bıktım, burda da oturup sizin öğütlerinizi dinleyemem. Topunuz var mı?

Meyro kitaplığın arkasına sakladığı patlak topu çıkardı.

- Bu işe yarar değil mi? Yırtık yerinden içine biraz paçavra tikiştürürsak mis gibi olur.

Celo:

- İdare eder. Ben Meyro'yu ve Sülo'yu alıyorum.

Celo erken davranıp ,kendince güçlü bir takım kurmuştu. Zaten Meyro hangi takımda olursa o takımın yeneceği baştan kesinleşmiş olurdu.

Evin yanındaki sahaya gittik. Taşlan yerleştirip kendimize göre kaleler belirleyip, oyuna başladık.

Oyuna başlayalı beş dakika olmamıştı ki Ali Abi'nin geldiğini gördük. Onun bize kızacağını düşünerek durduk; çünkü o oyuna değil, kitaplara ve çalışmaya daha çok önem veriyordu. Korktuğumuz gibi olmadı.

- Oyuna devam edin arkadaşlar. Ben de hakeminiz olurum.

Sevinerek koşturmaya, top kapmaya, çalım atmaya devam ettik; ama eski günlerdeki gibi heyecanlı ilerlemiyordu oyun. Bir yandan koşarken bir yandan bunun nedenini düşünmeye çalışıyordum. Biz niçin eskisi gibi futbol oynayamıyorduk? Galiba kendimizi tam olarak futbola kaptırmamıza bir şey engel oluyordu.

Meyro bile iyi oynayamıyordu. İçimizde kendini kaptıran yalnızca Celo'ydu. Sanki tek başına oynuyor gibiydi. Topu ayağımızdan kapıyor, kimseyle paslaşmadan kaleye doğru koşturuyordu. Bizim kalede Nesibe vardı. O da sanki, top kendi tarafına atılırsa tutacak gibi duruyordu. Ters köşelere giden toplar, sanki kendi kalesine atılan goller değilmiş gibi davranıyordu. Celo ise kendi kalesinde duran Sülo'ya bile güvenmeyerek kaleye gelen topların önünü kesmek için canla başla çalışıyordu.

Bu gözlemimi maçtan sonra tartışırız diye geçiriyordum aklımdan, o anda ayağıma top geldi. Yılo pas atmıştı, o kadar dalgındım ki bu düşüncelerle ben de topu rakip taraftaki Meyro'ya doğru attım. O da, Ali Abi'nin hakem olduğunu unutmuş gibi ona yolladı. Celo basbas bağırıyordu:

- Ne olmuş size? Futbolu unutmuşsuzun be!

Ali Abi:

- Süre doldu arkadaşlar, maç bitti. Sonucu ilan ediyorum: Celo'nun takımı beş, Haso'nun takımı bir...

Bizim takımın tek golünü de Meyro yanlışlıkla topu kendi kalesine yolladığı için almıştık.

Okulumuzun bahçesindeki tulumbadan su çekip elimizi, yüzümüzü yıkadık. Biraz dinlenmek için oturduk.

Celo:

- Ali Abi, sen bunlara biraz da futbol öğretsen iyi olur. Çok kötü oynuyorlar.

Ali Abi, bize döndü:

- İsteseydiniz güzel oynayabilirdiniz. Niçin böyle oldu arkadaşlar?

Ben:

-Oyun oynarken, ben de bunu düşündüm Ali Abi. Biz aslında iyi futbol oynardık, hele Meyro...

Meyro:

- Bence biz değiştik. Eskisi gibi değiliz. Düşünmeye başladık. Yaşantımızda ne varsa her şeye düşünerek bakıyoruz. Önüme gelen her topa "Şimdi ben bu topa niçin vuruyorum?" diye düşünerek bakıyorum. Ben düşünürken topu kaptırıyordum tabii, bu yüzden kendi kaleme bile gol attım.

Celo:

- Ohoo... Siz böyle giderseniz tuttuğunuz takımın adını bile unutursunuz.

Celo'nun bu sözü beni düşündürdü. Futbol hakkında bütün çocuklar öyle çok şey biliyordu ki... Tuttuğumuz takımın bütün oyuncularının adını kaç liraya transfer olduklarıken yakın rakip takımın oyuncularını, kaç kez şampiyon olduklarını, oyuncuların güçlü ve zayıf yanlarını, sular seller gibi biliyorduk. Bununla

övünüyorduk. Diğer çocuklarla en çok tartıştığımız konu futbol olurdu.

Hafta sonu hangi takımın kiminle maçı var? Sonuç kaç kaç olabilir? Bütün bunları bilmeye, ezberlemeye gerek var mıydı acaba? Yaşantımızda futbol niçin bu kadar önde duruyordu? Bize ne kadar yarar sağlıyordu? Yoksa başka şeylerle uğraşmayalım diye mi, futbol bu kadar sevilen bir oyun olarak ortaya çıkartılmıştı?

Kafamdaki bu soruları dile getirdiğimde herkes bana hak verdi. Celö yine de direniyordu:

- Futboldan vazgeçemem.

Ali Abi:

- Vazgeçmeni istemiyoruz ki... Yine oyna, iyi oyna; ama gününü, geceni, düşünceni tamamen onunla doldurmana gerek var mı? Yaşantımızda paylaşarak, ekip kurarak oynayacağımız başka oyunlar da var.

Nesibe:

- Evet, bence basketbol, voleybol daha yararlı. Eğer basket topumuz olsaydı, okulumuzun duvarına pota da yapabilirdik. Ben de, kısa boylu kalmaktan böylece kurtulabilirdim.

Ali Abi:

- Bir basket topu edinene kadar bu topa da idare

ederiz. Yeter ki farklı oyunlar da kurmaya bakın. Oyunları oynarken yalnız olmadığınızı düşünün; top elinize, ayağınıza geldiğinde kendinizi takımın kralı gibi görmeyin. Diğer arkadaşlarınız gole ya da sayıya sizden daha yakın duruyor olabilir. Sporun her dalı, diğer insanlarla etkileşim içindir.

Yılo:

- Sen hem iyi bir öğretmen hem de iyi bir antrenörsün Ali Abi.

- Sağol Yılo; ama ikisi de olamam; çünkü diploma alma şansım elimden alındı.

Meyro:

- Sen de dışardan bitirme sınavlarına gir.

Ali Abi:

- Haklısın Meyro, ben de bunu yapmayı düşünüyorum zaten. Belki de bu yıl başvururum; ama sınavlara hazırlanmak için boş zaman gerekiyor.

Sülo:

- Biz burada senin kitaplarınla bilgilenirken, sen de ders kitaplarına çalışırsın.

Celo da Ali Ahi'nin okulu dışardan bitirme çabasından etkilenmişti.

- Ben de babama söyleyeceğim, okula dönme

şansım varsa alsın beni bisikletçinin yanından.

Celo'nun böyle düşünmeye başlaması hepimizi şaşırttı. Bu okul gerçekten büyüdü gibiydi, içine aldığı herkesi değiştiriyor, olgunlaştırıyor, aklını başına getiriyordu.

Okulumuzdaki eğitim her gün biraz daha iyiye gidiyordu. Biz artık çekingen, sıkılğan, birçok sözcüğe dili dönmeyen çocuklar değildik. Orçun'dan, Ebru'dan, Figen'den yalnızca görünüş olarak farklıydık. Kitapların tamamını okumuştuk, düşüncelerimizi söze dökabiliyor, yazabiliyorduk... İlgimizi çeken her konuda kompozisyon yazma yeterliliğine kavuşmuştuk.

Bir gün değişik kitaplar istemek için Orçun'un babasının kitapçı dükkanına gittim. Orçun oradaydı. Raflar rengarenk kapaklı, cıvıl cıvıl kitaplarla doluydu. Orçun beni gördüğüne sevinmişti:

- Canım sıkılıyor burada. İyi ki geldin Haso.

- Burada insanın canı sıkılır mı Orçun? Bak her taraf kitapla dolu. Aç birini seni istediğin yere götürsün.

Şaşırdı:

- Sen ne zamandır kitaplarla böyle ilgileniyorsun?

- Yeni okulumuza başladığımızdan bu yana...

Sonra ona olup biten her şeyi aktardım. Kitap istemeye geldiğimi, paramızın olmadığını, okuduktan sonra geri verebileceğimizi söyledim. Ağzı bir karışık dinliyordu. Hem olaylardan hem de benim düzgün anlatmamdan etkilenmişti sanıyorum.

- Ben de gelsem, aranızı alır mısınız?

- Alırız tabii; ama senin bir eksikğin yok ki... Sen zaten bizim ulaşmak için çırpındığımız, bir çok yeterliliği kolayca elde etmişsin. Her şey sen daha doğmadan hazırlanmış.

- Belki de canımın sıkıntısı bu yüzdendir Haso. Ben her şeyi senin dediğin gibi hazır buldum. Çevrem kitapla ve kültürlü insanlarla doluydu. Hiç zorluk çekmeden bütün sınıfları geçtim. Her şey çok kolay geliyordu, zorluk çekenleri hiç anlamıyordum. Bundan sonra da böyle olacak, hiçbir heyecan duymadan sınıflarını geçeceğim. Üstelik annem ve babam da zorluk çeken çocuklarla arkadaşlık etmemi istemediklerini her zaman söylediler, hâlâ söylerler. Babam şimdi burada olsa, sen gittikten sonra iki saat soru yağmuruna tutar, nutuk çeker:

"- O kimdi? Niçin böyle bir arkadaşın var?

- Böyle çocuklar senin gerilemene neden olur bilmiyor musun?

- Giysileri de çok berbattı!

- "Bana arkadaşını söyle, Sana kim olduğunu

söyleyeyim sözünün, anlamını unuttunmu yoksa?

Orçun gerçekten de mutsuz ve bıkkın görünüyor-
du. Onu rahatlatmak için bir şeyler söyleme gereği his-
settim.

- Senin iyiliğin için yaptıklarım düşünüyorlardır.

- Ben de bugüne kadar benim için hep en iyisini
istediklerini, bunun için uygun ortam yarattıklarını
düşündüm. Şimdi sen yeni okulunuzdan söz edince
bazı şeylerin yanlış olduğunu düşünmeye başladım.

Bugüne dek kıskandığımız, benzemeye çalıştığımız
Orçun'un da kendine göre sıkıntıları varmış de-
mek ki... Ama yine de bizden çok daha iyi durumday-
dı.

- Tamam Orçun, sen de gel. Bize alışman için,
zorluk çekmemen için kolaylık sağlarız, ortamı hazırla-
rız. Nasıl olsa hazırcılığa alışmışsın.

Şakama, o da güldü. Sonra iki tane mukavva ku-
tu buldu. İçine benim istediğim, seçtiğim kitapların ya-
nı sıra kendisinin de beğendiği kitaplardan koyuyordu:
Macera, bilim-kurgu, polisiye... hatta aşk romanları...
Takıldım:

- Herhalde bunları da orada sen okuyacaksın.

- Bence siz de okumalısınız. Karşı çıkacağın bir
şey hakkında bilgi sahibi olman gerekir.

Haklıydı ve Orçun'dan da öğreneceğimiz çok şey

vardı. O da bizden çok şey öğrenecekti.

Babasına telefon edip izin aldı. Telefonda yalan söylüyordu. Arkadaşlarının kurduğu, bir takımında sol açıktaki oynayacağım, eğer gitmezse yemlebileceklerini anlattı. Babası izin konusunda sorun çıkarmadı. Orçun bana döndü, açıklama gereği hissetmişti sanırım.

- Futbolla ilgili ne söylesem, ne istesem hemen kabul eder. Sizden ve okulunuzdan söz etsem asla izin vermezdi, d'alanımdan ben de rahatsız oldum; ama daha sonra alıştıra alıştıra anlatırım ona.

Orçun, kutulardan birini aldı kucağına, ben de öbürünü yükledim. Doğru mahalleye...

Bizimkiler onu görünce şaşırıldılar; kendilerine benzemeyen, giyinişle, kültürüyle bambaşka biri gibi görünen Orçun'un kendilerine benzemeyen, giyinişle, kültürüyle bambaşka biri gibi görünen Orçun'un bizim aramızda ne işi vardı?

Orçun, o güzel Türkçe'siyle sorunlarından söz etti. Niçin geldiğini anlattı. Derste konuştuğundan farklıydı. Hiç problemi yokmuş, çok mutluymuş gibi davranan Orçun içini döküyordu.

- Annem ve babam her sözümü, her davranışımı denetler. Çatalı, bıçağı nasıl kullanacağımdan tutun, okuyacağım kitaplara, seçeceğim arkadaşlara, giyeceğim çoraba kadar kendileri belilerler. Sonunda onların istediği gibi bir çocuk oldum işte. Terleyip hasta olma-

Dunia DEMYRAL

yayım diye doyasıya uçurtma uçurtmadılar, bir yerim çizilir diye, ağaca çıkıp, erik koparamadım. Bütün meyveleri tabakta getirdiler önüme.

Celo:

- Şanslısın oğlum. Biz ağaçlarda kolumuzu, dizimizi çizdirdik gene de bir şey bulamadık.

Orçun:

- Olsun, ben erik bulamasam bile, yine de ağaca çıkmak isterdim.

Celo:

- Ben de bütün meyveleri tabakta yemek isterdim.

Gözümün önüne pazardaki yere düşmüş portakalı ıssız bir yerde yemek için sürükleyiğimiz geldi. Celo, Orçun'a sitem etmekte haklıydı galiba. Bu durumu araya giren Ali Abi sonuçlandırdı. Çekişmeye bir son vermek istiyordu.

- Orçun bizimle birlikte olmak istiyorsa, buna kendiliğinden karar vermişse, onu aramıza seve seve alacağız arkadaşlar. Dünyanın dengesizliğinden, çocuklar sorumlu tutulamaz.

Sonra Celo'ya döndü:

- Senin tabaklar dolusu meyve yiyememende, Orçun'un değil; ama annesinin, babasının sorumluluğu var. Bu yüzden Orçun'u suçlamak haksızlık olur. Şimdi oylama yapalım. Onun da, okulun öğrencisi, öğret-

meni olmasını istiyorsak el kaldıralım.

Hepimiz ellerimizi kaldırdık. Celo suratını asmıştı; ama onun da eli havadaydı.

Sayımız her geçen gün artıyordu. Sıkılıp ayrılanlar da oluyordu elbette. Eylül ayı geldiğinde yirmi kişiydik. Hepimiz heyecanlıydık, içimizdeki bilgi birikimini kullanacak alanlar arıyorduk ve öğretmenlerimizin bizdeki başkalaşımı görmeleri için sabırsızlanıyorduk.

Biz tembel değildik, aptal değildik, kaim kafalı değildik. Yalnızca uygun koşullarda yaşayamayan çocuklardık. Diğerlerinden farklı bir pencereimiz vardı, dünyaya oradan bakıyorduk. Bunu göremedikleri için bizi dışlamışlardı. Bu dışlanmışlık bizi hırsla, hınçla doldurmuştu. Kurduğumuz okul, zamanla bu hırsı ve öfkeyi olumlu yönde kullanmamıza neden olmuştu.

Okul açıldığı gün, güven duygusuyla geçtik sokaklardan, başımız dik okulun bahçesine girdik. Diğer insanlar tarafından ezilmemek için, diğer insanları ezmek için kendimizi eğitmiştik.

Görüşemediğimiz arkadaşlarımızı görünce gülümsedik, sarıldık. Selam vermekten çekindiğimiz öğretmenlerimize, müdüre, yardımcılarına ağır dolusu:

"GÜNAYDIN!" dedik